

I.

PRZEMÓWIENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
LECHA WAŁĘSY NA SPOTKANIU Z PREZYDENTEM REPUBLIKI
FRANCUSKIEJ FRANÇOIS MITTERRANDEM I PREZYDENTEM
REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC
RICHARDEM VON WEIZSÄCKEREM

Gdańsk, 21 września 1993 r.

ADDRESS BY LECH WALESZA PRESIDENT OF THE REPUBLIC
OF POLAND AT THE MEETING WITH FRANÇOIS MITTERRAND,
PRESIDENT OF THE FRENCH REPUBLIC, AND RICHARD
VON WEIZSÄCKER, PRESIDENT OF THE FEDERAL REPUBLIC
OF GERMANY

Gdansk, September 21, 1993

Translation

Magnificencjo! Szanowny Panie Prezydencie Republiki Francuskiej! Szanowny Panie Prezydencie Republiki Federalnej Niemiec! Dostojni doktorzy *honoris causa* Uniwersytetu Gdańskiego!

Spotykamy się w mieście, w którym rozpoczęła się droga ku nowej Europie. To właśnie tu, w Gdańsku, przed kilkunastu laty zaczęliśmy z tej strony kruszyć berliński mur. Tworzyć fundamenty obecnej Europy. Zgodnie z zawołaniem z gdańskiego herbu: „odważnie i rozważnie”. Gdańsk, którego czuję się obywatelem, to symbol otwartości. Stąd

Honourable Mr. Chancellor! Mr. President of the French Republic! Mr. President of the Federal Republic of Germany! Honourable Doctors *honoris causa* of Gdansk University!

We are meeting each other in the city in which the road was started towards a new Europe. It is precisely here in Gdansk that on this side we began to crack the Berlin Wall over a dozen years ago. To lay the foundations of present-day Europe. In accord with the call “with courage and with prudence” from the coat-of-arms of Gdansk.

zawsze było bliżej do Europy i świata. To także miasto nadziei. To tu wybuchła „Solidarność”. Ruch, który przekreślił komunizm w tej części kontynentu.

Dziś wznosimy nowy europejski gmach. Wierzę, że może być stabilny. Równocześnie otwarty. Powinno to oznaczać lepsze wzajemne poznanie, zrozumienie i korzystną współpracę. Europa się jednoczy. Niemcy, Francja i Polska mają w tym dziele do odegrania szczególną rolę. Spoczywa na nas wielka odpowiedzialność. Wystarczy spojrzeć na mapę, by się o tym przekonać. Nasze kraje tworzą „kręgosłup Europy”. Dlatego nasz głos powinien być znaczący.

Dlatego, jako Prezydent kraju, któremu historia nie szczędziła bolesnych doświadczeń, właśnie tu, w Gdańsku, za który nie chciano umierać, chcę powiedzieć Europie i światu: przed nami jeszcze daleka i trudna droga. Wolność i demokracja nie są dane raz na zawsze, a upiory przeszłości mogą się jeszcze budzić. Dlatego tak bardzo potrzebna jest dzisiaj ogólna wizja i praktyka codziennej współpracy w nowej Europie. Europie, w której przestały istnieć dwa wrogie bloki, ale pojawiły się nie znane dotąd wyzwania. Europie wolnej i otwartej. W której granice mają łączyć, a nie dzielić. Widzącej swą przyszłość w pokojowym współistnieniu. Takiej, która będzie jednością, przy zachowaniu narodowych odrębności. Do takiej zjednoczonej Europy ciągle jeszcze daleko, choć proces integracji już trwa.

Wolność i demokracja przyniosły też nowe zagrożenia. Przede wszystkim ekonomiczne. W niektórych częściach naszego kontynentu odradzają się nacjonalizmy.

Gdansk, whose citizen I feel myself to be, is a symbol of openness. From here it was ever closer to Europe and to the world. This is also a city of hope. It was here that Solidarity burst forth. The movement which brought down communism in this part of the continent.

Today, we are erecting a new European structure. I believe that it may be stable. And also open. This should signify better knowledge of each other, better understanding and satisfactory co-operation. Europe is becoming united. Germany, France, and Poland have a special role to play in this cause. Great responsibility rests on us. One only needs to take a look at the map to see this for oneself. Our countries make up “the backbone of Europe”. This is why our voice ought to be a meaningful one.

This is why I, as President of a country which was not spared traumatic experiences in history, here in Gdansk, for which no one wanted to die, want to say this to Europe and to the world: we have yet a long and difficult way to go. Freedom and democracy are not given once and for all, and the demons of the past may wake up yet again. This is why a sweeping vision and practice of everyday co-operation is so much needed today in a new Europe. In a Europe where the two hostile blocs exist no longer and where challenges, unfamiliar to date, have appeared. In a free and open Europe. Where boundaries are supposed to bring together rather than keep apart. A Europe which will see its future in peaceful co-existence. Which will form a unity, along with the preservation of national differences. We still have a long way to go to such a united Europe, albeit the process of integration is going on.

Freedom and democracy have brought new threats. Above all, economic ones. And nationalisms are resurging in certain parts of our continent.

Nowe państwa dopiero raczkują. Uczą się wolności i odpowiedzialności. Także samodzielności. Bez mądrego wsparcia Zachodu, bez połączenia naszych doświadczeń, bez wzajemnej współpracy mogą jeszcze zawrócić czy skrócić z obranej drogi. Mogą zdestabilizować całą Europę. Na nas spoczywa odpowiedzialność, by o tym pamiętać i to przypominać.

Historia okazała się na dziś sprawiedliwa. Dzięki jej wyrokom ster rządów Republiki Federalnej Niemiec i Republiki Francuskiej spoczywa dziś w rękach wielkich osobowości politycznych, wspaniałych umysłów i otwartych serc. Obydwaj Prezydenci wiele już zrobili dla jedności Europy. Dla jej nowego kształtu. Dla międzynarodowej współpracy. Przyznane dziś Im doktoraty są tych zasług wyrazem uznania. Są również uhonorowaniem współpracy między naszymi krajami. Znakiem nowej karty w dziejach Europy, która z historii naszego kontynentu wyciągnęła wnioski.

Szanowni Panowie! Szanowni Państwo!

Każdy z nas miał w tej wielkiej historii Europy swój – na ludzką miarę – udział. Historia zawiera w pewien sposób drobny wątek życia każdego Europejczyka. Każdego z nas. Mamy wspólne korzenie. Czerpiemy z wartości, które kształtowały naszą tożsamość od wielu wieków. Do europejskiego doświadczenia my, w Gdańsku, staraliśmy się dołączyć doświadczenie „Solidarności”. Ciągłe aktualne.

Szanowni Panowie Prezydenci!

Goszczę Was w Gdańsku, w Dworze Artusa, symbolizującym otwartą, europejską debatę. Stąd właśnie chciałbym zadedykować Europie zmierzającej ku nowej współpracy starą gdańską maksy-

The new states are in their infancy. They are learning freedom and responsibility. And also self-dependence. Without wise support of the West, without adding our own experiences and without mutual co-operation, they may yet turn back or deviate from the chosen path. They can destabilize the whole of Europe. Resting on us is the responsibility to remember about this and to keep reminding of this.

History appears to be fair. Owing to its verdicts, the helm of government in the Federal Republic of Germany and in the French Republic today is in the hands of great political personalities, brilliant minds and open hearts. The two Presidents have done much for the unity of Europe. For its new shape. For international co-operation. Honorary doctorates have been conferred upon them today in recognition of their services. And also in honor of co-operation between our countries. These distinctions signify a new chapter in the history of Europe, which has drawn conclusions from the past of this continent.

Ladies and Gentlemen!

Each of us has had his or her own share, made to human measure, of this great history of Europe. In it this history has in some way a tiny part of the life of each and every European. Of each of us. We have common roots. We share the values which have moulded our identity for many centuries. We, in Gdansk, sought to bring the practice of Solidarity into that European experience. A practice that still remains valid today.

Honourable Presidents!

I am hosting you in Gdansk, in the Arthur House, which is a symbol of open European debates. It is from here that I would like to dedicate Gdansk's old maxim "with courage and with

mę: „odważnie i rozważnie”. Ku nowej Europie.

prudence” to Europe heading for new co-operation. Going towards a new Europe.

Źródło: Kancelaria Prezydenta RP.

PRZEMÓWIENIE PREZYDENTA REPUBLIKI FRANCUSKIEJ
FRANÇOIS MITTERRANDA Z OKAZJI NADANIA DOKTORATU
HONORIS CAUSA UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO*

Gdańsk, 21 września 1993 r.

DISCOURS DU PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE,
FRANÇOIS MITTERRAND, A L'OCCASION DE NOMINATION
DU DOCTORAT *HONORIS CAUSA* A L'UNIVERSITÉ
DE GDANSK*

Gdansk, le 21 septembre 1993.

Magnificencjo!

Panie Prezydencie Rzeczypospolitej
Polskiej!

Panie Prezydencie Republiki Fede-
ralnej Niemiec!

Szanowni Państwo!

Dziękuję Senatowi Uniwersytetu
Gdańskiego za zaszczyt, jakiego dosta-
piłem. Cieszę się mogąc być z wami u
boku Prezydenta Rzeczypospolitej Pol-
skiej, którego losy i życie są na zawsze
związane z jednym z najważniejszych
momentów historii, oraz u boku Prezy-
denta Republiki Federalnej Niemiec,
prezydenta jedności, który przydał bla-

Monsieur le Recteur Magnifique!

Monsieur le Président de la Répub-
lique Polonaise!

Monsieur le Président de la Répub-
lique d'Allemagne!

Mesdames, Messieurs!

Je remercie le Senat de l'Université
de Gdansk de l'honneur qu'il me fait et
je me déclare d'emblée content de pou-
voir être ici avec vous, aux cotés de
Monsieur le Président de la République
Polonaise dont la vie est pour toujours
liée à un des moments le plus import-
ants de l'histoire, et aux cotés de Mon-
sieur le Président de la République

* Na podstawie zapisu magnetycz-
nego simultaneouskiego tłumaczenia.

* A partir de l'enregistrement mag-
nétique de la traduction simultanée.

sku odnowie kulturalnej i politycznej swojego kraju. Chciałbym również podziękować za słowa laudacji. Panie promotorze, wysoko je oceniam, wyraził pan przyjazne uczucia, które – mam nadzieję – zostaną docenione przez przyszłe pokolenia.

Szanowni Państwo! Cóż wiem o Waszym mieście? To, co wiadome jest każdemu, kto je odwiedza, czyli niewiele. Ale kiedyś chodziłem po tych ulicach, podziwiałem odbudowę tego miasta, jego pomniki i odczułem jako rzecz oczywistą, że historia jest tu wszechobecna. Szczerze mówiąc dowiedziałem się już o tym w młodości, kiedy jako żołnierz 1939 roku usłyszałem nazwę Gdańska, który dla mnie – tak jak dla milionów ludzi – stał się symbolem jednej z największych tragedii współczesnego świata. I tego, co może zdziałać duch oporu w nieszczęściu narodu.

Ducha oporu poznałem we własnym kraju. Ale jak zapomnieć to spotkanie odwagi i patriotyzmu, które tutaj w oczach całego świata Pan ucieleśnił. Panie Prezydencie Wałęsa, po dziesięcioleciu walki, niepewności i cierpienia? Po dziesięcioleciu nadziei, która doprowadziła Pański kraj i Pana tam, gdzie dziś się znajdujecie.

Podczas tych lat podziwiałem dojrzałość polityczną i poczucie odpowiedzialności waszego narodu, o trudnej, niespokojnej historii, który przez długie wieki musiał tyle przeczekać, by wreszcie dojść do suwerenności niepodzielnej, do zwycięstwa demokracji. Należy również zaznaczyć, w chwili kiedy mam zaszczyt korzystać z Panem Prezydentem Republiki Federalnej Niemiec z waszej

d'Allemagne, le président de l'union qui a donné tout son éclat à la renaissance culturelle et politique de son pays. Je voudrais également remercier pour les mots laudatifs. Monsieur le Promoteur, je les apprécie beaucoup, vous y avez exprimé des sentiments très amicaux. J'espère qu'ils seront approuvés et reconnus justes par les générations futures.

Mesdames et Messieurs! Qu'est-ce que je sais sur votre ville? Ce que sait le visiteur quelconque donc très peu. Mais autrefois j'ai parcouru ses rues, j'ai admiré sa reconstruction, ses monuments et j'ai ressenti comme une évidence que l'histoire est ici omniprésente. A vrai dire je l'avais appris déjà dans ma jeunesse, quand en tant qu'un jeune soldat de 1939 j'avais entendu le nom Gdansk qui est devenu pour moi – comme pour des millions d'autres gens – le symbole d'une des plus grandes tragédies du monde contemporain. Et ce que pourrait être la réalisation de l'esprit de la résistance dans le cas du malheur d'une nation.

L'esprit de résistance, je l'ai rencontré dans mon propre pays. Mais comment oublier cette rencontre du courage et du patriotisme que vous avez, Monsieur le Président Wałęsa, incarné, à quelques pas d'ici, devant les yeux du monde entier, après une décennie de lutte, d'incertitude et de souffrance? Après une décennie d'espoir aussi qui a mené votre pays et vous-même là, où vous vous trouvez aujourd'hui?

Pendant ces années j'admirais la maturité politique et le sens de la responsabilité de cette nation, votre nation, à l'histoire difficile, tourmentée, qui pendant des longues siècles avait dû tant souffrir pour arriver enfin à la souveraineté indivisible, à la victoire de la démocratie. Il faut aussi remarquer, au moment où je partage l'honneur de profiter avec Monsieur le Président de la

gościnności, że pierwsze umocnienie w Europie tego, co można by nazwać prawem do oporu, pochodziło od niemieckich *iuris consultes*, takich jak Pufendorf, pierwszy tytularny profesor katedry prawa naturalnego na uniwersytecie w Heidelbergu, czy Wolff – profesor filozofii Kanta. Nie zapominając oczywiście o naszym sąsiedzie z Holandii, wielkim Grotiusie, który był tu przecież w Waszym mieście, zanim później umarł w Niemczech, w Rostocku. Wszyscy wynalazcy idei władzy pochodzącej od innych czynników niż z nadania boskiego, poprzez wpływ, jaki wywarli na wiek Oświecenia, w szczególności na Locke'a w Anglii czy na Rousseau we Francji, wszyscy oni otworzyli drogę do uznania praw człowieka i suwerennej woli narodów, tak inspirowanych dziś nasze społeczeństwa europejskie.

Magnificencjo!

Dostrzegam jeszcze inny sens w zorganizowanym z Pańskiej inicjatywy wspólnym spotkaniu prezydentów trzech wielkich narodów naszego kontynentu. To symbol odbudowującej się Europy, która powstanie mimo licznych przeszkód. Bez wątpienia ani Wy, ani ja nie zapominamy o przeszłości. Ale to właśnie przeszłość nakazuje doprowadzić do końca zadanie podjęte nazajutrz po ogromnej klęsce dzięki ludziom, którzy poznali cenę krwi, łez i rozdarcia. Ci, którzy nie przeżyli tego, chcieliby odłożyć odbudowę Europy na jutro, czyli na nigdy. Tym ważniejsze jest więc nasze zadanie – musimy działać dla dobra przyszłych pokoleń wiedząc, że tylko w ten sposób możemy je uratować.

Choć Polska należy do Europy, nie zawsze miała w niej należne miejsce. A

République Fédérale d'Allemagne de votre hospitalité que le premier renforcement en Europe de ce qu'on pourrait appeller le droit à la résistance était originaire des *iuris consultes* allemands, comme Pufendorf, qui était le premier professeur titulaire de la chaire de droit naturel à l'université de Heidelberg, ou Wolff – le professeur de philosophie de Kant, sans oublier, bien sûr, de notre voisin des Pays Bas, le grand Grotius, qui était ici, dans votre ville, avant de mourir plus tard en Allemagne, à Rostock. Tous les inventeurs de l'idée du pouvoir, descendante d'autres facteurs que de Dieu, grace à l'influence qu'ils ont exercé au Siècle des Lumières, surtout à Locke en Angleterre ou Rousseau en France, ils ont tous ouvert la voie à la reconnaissance du droit de l'homme et de la volonté souveraine des peuples qui inspirent aujourd'hui nos sociétés européennes.

Votre Magnificence!

Je vois aussi un autre symbole de cette magnifique cérémonie, qui encore, à votre initiative, a rassemblé les présidents de trois grandes nations de notre continent. C'est le symbole de l'Europe en voie de construction, qui sera construite, malgré les multiples obstacles. Certes, ni vous ni moi, nous n'oublions pas le passé, et je ne tente pas de l'oublier. Mais c'est précisément ce passé-là qui nous ordonne d'achever l'audace mission que nous avons intenté le lendemain d'une enorme défaite, grâce aux gens qui ont connu le prix du sang, le prix des larmes et le terrible prix de la déchirure. Ceux qui n'ont pas vécu cette période, veulent remettre la reconstruction de l'Europe à demain donc à jamais. Notre mission est donc plus importante – nous devons décider et agir pour le bien des générations futures, tout en sachant que c'est seulement de cette façon que nous pouvons les sauver.

L'Europe, la Pologne y appartient et n'y avait pas toujours sa place. Elle est

przecież weszła w krąg chrześcijaństwa rzymskiego wcześniej, niż Rosja zwróciła się ku Bizancjum. Kontrreformacja w XVII wieku zaowocowała na tej ziemi w epoce Baroku jednym z najpotężniejszych nurtów w historii kulturalnej i duchowej naszego kontynentu. Z Polski pochodzili rodzice Zygmunta Freuda. Również Chopin, który spoczywa w ziemi francuskiej. Chciałbym też wspomnieć Gombrowicza, Schulza, Witkiewicza – prekursorów modernizmu lat pięćdziesiątych. I to w sytuacji, kiedy film Kieślowskiego, wyprodukowany przez jednego z moich rodaków, triumfuje w innym mieście europejskim – w Wenecji. Iluż twórców polskich i europejskich zarazem przychodzi mi na myśl: Józef Conrad, Ignacy Paderewski, Tadeusz Kantor, Roman Polański, Krzysztof Zanussi... Nie zapominam również o Bronisławie Geremku, który kilka miesięcy temu został mianowany na katedrę europejską w Collège de France.

Milan Kundera, inny Europejczyk, rozpoczął jeden ze swoich wspaniałych tekstów następującymi słowami: „W 1956 roku, w miesiącu wrześniu, dyrektor agencji prasowej Węgier na kilka minut przed tym, zanim jego biuro zostało zmiecione przez artylerię, wysłał telexem na cały świat posłanie rozpaczliwe o ofensywie sowieckiej podjętej rankiem przeciwko Budapesztowi. Depesza kończyła się następującymi słowami: – Umrzemy dla Węgier i dla Europy”. Ja słyszałem te słowa.

Panie Prezydencie!

Podczas tych pięćdziesięciu lat nie tylko byliście pozbawieni wolności. Byliście pozbawieni Europy. Europy, która nie może definiować się tylko przez granice i instytucje, ale którą określa geografia i historia, i która stanowi pewną autentyczną jedność duchową. Jedność poprzez swoją cywilizację, czyli wspólne i liczne wartości, poprzez

entrée à la chrétienté romaine avant que la Russie s'est tournée vers le Byzance. La contre-reforme au XVII siècle a vu arriver sur ce sol à l'époque du baroque, l'un des plus puissants courants de l'histoire culturelle et spirituelle de notre continent. Les parents de Freud étaient originaires de Pologne. Aussi Chopin qui repose sur le sol français. Je voudrais aussi rappeler Gombrowicz, Schultz, Witkiewicz – les précurseurs du modernisme des années cinquantes. Et c'est dans la situation où Kieślowski, dont le film a été produit par un de mes compatriotes, triomphe dans une autre ville européenne – à Venise, combien de créateurs polonais et européens me viennent à l'esprit: Joseph Conrad, Ignacy Paderewski, Tadeusz Kantor, Roman Polański, Krzysztof Zanussi... Je n'oublie pas Bronisław Geremek qui il y a quelques mois avait été nommé à la chaire européenne au Collège de France.

Milan Kundera, un autre Européen, avait ainsi commencé un de ses magnifiques textes: »En 1956, au mois de septembre, le directeur de l'agence de presse d'Hongrie, quelques minutes avant que son bureau soit balayé par l'artillerie, avait envoyé par telex partout dans le monde un appel désespéré sur l'offensive soviétique commencée le matin contre Budapest. La dépêche se terminait par les mots suivants: Nous allons mourir pour la Hongrie et pour l'Europe«. J'avais entendu ces mots.

Monsieur le Président!

Pendant ces cinquante années vous n'étiez pas privés seulement de la liberté. Vous étiez privés de l'Europe. L'Europe qui ne peut pas se définir seulement par ses frontières et ses institutions, mais qui se définit par sa géographie et son histoire et qui constitue une réelle unité d'esprit. L'unité par sa civilisation donc les valeurs communes

swoje kultury. Poprzez różnorodność form, które każdy naród, lud, każda epoka wnoszą do historii, filozofii, literatury, sztuki.

Ale uwaga! Jeżeli ten duch zagrożony jest przez maszyny totalitarne, którym umieliśmy stawić czoła, to chyba jeszcze bardziej zagrażają mu nowi mistrzowie, usadowieni w ekonomii, w merkantylizmie, we władzy pieniądza i w pewnym sensie w technice. Pomyślmy o tym nagłym wybuchu w naszym życiu środków audiowizualnych.

Proszę pozwolić mi zatrzymać się przez chwilę na tym zagadnieniu. Nie ma nic bardziej aktualnego. Jesteśmy w Gdańsku, w Europie, w murach uniwersytetu, gdzie naucza się, dyskutuje idee, gdzie wiadomo lepiej niż gdziekolwiek indziej, że dziś świadomość, sumienie, wyobraźnia, wiedza – są w coraz większym stopniu kształtowane przez obrazy. Nasze dzieci poświęcają więcej czasu ekranowi niż szkole. Ich inteligencja w rozumieniu świata zależy od sieci stacji, które są zdolne do produkowania i przekazywania tych samych informacji i snów w każdym miejscu, na całym świecie. Taka prezentacja społeczeństwa i człowieka dnia dzisiejszego, przyszłości, piękna i życia staje się mniej wyrazem kultury niż produktem przemysłu i handlu. Jeżeli napotyka kulturę, to tylko zrzędzeniem losu.

Zadaję więc pytanie: czy powodzenie, ogromna widownia środków masowego przekazu może bez poważnych konsekwencji przeciwstawiać się wymogom myśli i etyki?

Europa, ogólnie rzecz biorąc, umiała pogodzić wolność przedsiębiorstwa i wolność tworzenia, wzrost bogactwa i rozwój sztuki i idei, konkurencyjność i naszą tożsamość narodową. Zastanawiam się, tak jak to czyni rząd francuski w chwili obecnej, nad obecnymi ne-

et multiples, par ses cultures. Par la diversité des formes que chaque nation, chaque peuple, chaque époque apportent à son histoire, sa philosophie, ses lettres et ses arts.

Mais attention! Si cet esprit est menacé par les machines totalitaires auxquelles nous avons su tenir tête, c'est encore plus qu'il est menacé par les nouveaux maîtres, placés en économie, en mercantilisme, dans le pouvoir de l'argent et dans un certain sens en technique. Pensez à cette formidable explosion dans notre vie de l'audiovisuel.

Permettez-moi de m'arrêter un instant là-dessus. Il n'y a rien de plus actuel. Nous sommes à Gdansk, en Europe, nous parlons dans une université, où l'on enseigne, discute les idées, où on sait mieux qu'ailleurs que de nos jours la conscience, le moral, l'imagination, le savoir – sont de plus en plus formés par les images. Nos enfants consacrent plus de temps à l'écran qu'à l'école. Leur intelligence dans la compréhension du monde dépend du réseau des stations qui sont capables de produire et de transmettre les mêmes informations et rêves dans chaque endroit, partout dans le monde. Une telle présentation de la société et de l'homme du présent et du futur, de la beauté et de la vie, sont moins l'expression de la culture que le produit de l'industrie et du commerce. S'ils rencontrent la culture, c'est par hasard.

Je pose donc la question: est-ce que le succès commercial, beaucoup de spectateurs des médias peuvent sans des conséquences graves s'opposer aux exigences de la pensée et de l'éthique?

L'Europe, en général, a su reconcilier la liberté de l'entreprise et la liberté de créer, la montée de richesse et le développement des arts et des idées, la compétitivité et notre identité nationale. Je m'interroge, comme le fait le gouvernement français en ce moment, sur les

gocjami międzynarodowymi, które kwalifikują środki audiowizualne jako jeden z elementów wymiany handlowej, czego pragną nasi partnerzy z Ameryki. Chcą włączyć działalność rozpowszechniania obrazów do ogólnego porozumienia. I chcą uzyskać – na mocy zasady wolnej konkurencji – zniesienie tych zasad, które określiła i przyjęła Europa, aby zapewnić na ekranie pewne rozsądne ilości dzieł europejskich. W ten sposób chcą, abyśmy zrezygnowali z pomocy krajowej czy też wspólnotowej, poprzez którą podtrzymujemy twórczość kinematograficzną i audiowizualną. A jakie byłyby tego konsekwencje? Wystarczy zaobserwować to, co się dzieje. Filmy amerykańskie grupują 92 procent widzów w Holandii, 91 procent w Irlandii, 85 procent w Portugalii, 84 procent w Wielkiej Brytanii. Cóż robić? Czy nie należy brać pod uwagę tych danych? Choć może byłoby to działanie protekcjonistyczne. Ale czy Europa jest protekcjonistyczna, kiedy kupuje w Stanach Zjednoczonych 15 razy więcej obrazów, aniżeli w tychże Stanach Zjednoczonych sprzedaje? Czy Europa jest protekcjonistyczna, kiedy dwie trzecie dochodów z sal kinowych pochodzi z filmów amerykańskich? A co powiedzieć o porozumieniach dystrybutorów, którzy zajmują pozycję dominującą wbrew własnym przepisom i naszym regułom? Co powiedzieć o dumpingu filmów europejskich w Ameryce, podczas gdy wpływy kina amerykańskiego w Europie są właśnie wynikiem dumpingu kinowego?

Myślę tu również o złym procesie, który związany jest z pomocą finansową na rzecz produkcji i upowszechniania naszej kinematografii w Europie, która to pomoc sprzeciwia się zasadom słusznej konkurencji. W większości ta pomoc nie jest publiczna. To środki finansowe pobierane przez samych profesjonalistów tej dziedziny z własnych

négociations internationales qui rangent l'audiovisuel parmi les échanges commerciaux, comme le souhaitent nos partenaires d'Amérique. Ils veulent introduire l'activité de distribution des images dans un accord général et ils veulent obtenir – en vertu de la règle de libre concurrence – la levée de ces principes que l'Europe a défini et accepté pour assurer sur l'écran un certain nombre raisonnable d'oeuvres européens. Ils veulent ainsi que l'on renonce à l'aide nationale ou communautaire, par laquelle nous soutenons la production cinématographique et audiovisuelle. Et s'il était ainsi, qu'elles seraient les conséquences? Il suffit d'observer ce qui se passe ici et là. Les films américains groupent 92 pourcent des spectateurs aux Pays Bas, 91 pourcent en Irlande, 85 pourcent au Portugal, 84 pourcent en Grande Bretagne. Alors quoi faire? Est-ce qu'on devrait rejeter le fatalisme de ces chiffres? Peut-être ce serait le protectionisme. Mais est-ce que l'Europe est protectioniste quand elle achète aux Etats Unis 15 fois plus des images qu'elle en vend à ces mêmes Etats Unis? Est-ce que l'Europe est protectioniste quand deux tiers des recettes des salles de cinémas revient des films américains? Et que dire de ces accords des distributeurs qui ont une position prédominante, contrairement à ses propres régulations et à nos règles? Que dire du dumping des films européens en Amérique, pendant que les recettes du cinéma américain en Europe sont le résultat du dumping de cinéma?

Je pense également à ce mauvais procès qui est lié à l'aide financière pour la production et popularisation de notre production cinématographique en Europe et qui semblerait contraire aux règles de la bonne concurrence. Mais ces aides dans la plupart de cas ne sont pas des aides publiques, des aides d'état. Ces moyens financiers sont pris par les

zysków i ponownie inwestowane w gospodarkę audiowizualną. Ten model, który funkcjonuje we Francji już od pięćdziesięciu lat, jest zgodny z zasadami liberalizmu – o ile oczywiście nie jest to szalony liberalizm. Mówi nam się wreszcie, że Europejczycy nie docenialiby filmów europejskich. Wyniki obserwacji widowni świadczą o czymś przeciwnym. Czyli decyduje gust odbiorców. Jeżeli byśmy funkcjonowali w czystej gospodarce rynkowej, to w zasadzie dostawca powinien właśnie zaspokajać preferencje krajowe. Ale jest odwrotnie, bo popyt nie określa podaży. Filmy, seriale amerykańskie, w pełni zamortyzowane na ogromnym rynku wewnętrznym, są sprzedawane po cenach dumpingowych europejskim i światowym stacjom telewizyjnym, które oczywiście kupują to, co jest tańsze. Nasza pomoc, nasza ochrona nie służą pozbawieniu widza tego, co on chce oglądać. Wręcz przeciwnie – trzeba mu to przywrócić w ten sposób.

Jak to niedawno napisał Francuz Jean-Claude Carrière, wyobraźmy sobie, że Niemcy powiedzą Irlandczykom: – częściej słuchacie Bacha i Beethovena niż waszych własnych kompozytorów. Jest to bardzo proste, musicie przestać – po prostu – słuchać muzyki. A Francuzi powiedzą Portugalczykom: – czytacie Balzaca i Prousta częściej niż własnych autorów, przestańcie więc pisać. I tak dalej.

Korzystam z okazji, by mówić o tym dlatego, że to właściwe ku temu miejsce. Dzieła ducha nie są towarem. A służba kulturalna nie jest zwykłym handlem. Obrona pluralizmu dzieł i wolności wyboru odbiorcy to obowiązek. Stawką jest tożsamość kulturalna naszych narodów, prawo każdego narodu do własnej kultury, wolność tworzenia i wybierania naszych własnych obrazów. Społeczeństwo, które pozostawi

professionnels de ce domaine sur leurs propres gages et réinvestis dans le marché audiovisuel. Ce model originel qui fonctionne en France depuis cinquante ans est conforme aux principes du libéralisme – si ce n'est pas un libéralisme fou. On nous dit enfin que les Européens n'apprécieraient pas le films européens. Les résultats de l'observation des spectateurs confirment le contraire. Donc c'est le goût des clients qui décidé. Si nous étions dans une pure économie du marché, c'est le fournisseur qui devrait en général satisfaire le préférences nationales. Mais il est autrement, parce que la demande ne détermine pas l'offre. Des films et des séries américaines amortiés sur l'énorme marché intérieur, sont vendus à des prix de dumping aux stations de télévision européennes et mondiales qui bien sûr achètent ce qui est mieux marché. Nos aides, notre protection ne sert pas à priver le spectateur de ce qu'il veut regarder. Tout au contraire – il faut le lui restituer de cette façon.

Comme l'avait écrit récemment un Français, Jean-Claude Carrière, imaginons que les Allemands diront aux Irlandais – vous écoutez plus souvent Bach et Beethoven que vos propres compositeurs. C'est très simple, vous devez arrêter, tout simplement, d'écouter de la musique. Et les Français diront aux Portugais – vous lisez Balzac et Proust plus souvent que vos propres auteurs, arrêtez donc d'écrire, et cetera.

J'ai saisi cette occasion pour parler de tout cela, parce que c'est bien le lieu. Les oeuvres d'esprit ne sont pas des marchandises. Les services culturels ne sont pas des simples commerces. La défense du pluralisme des oeuvres et de liberté de choix du public c'est un devoir. Ce qui est en jeu c'est l'identité culturelle de nos nations, le droit de chaque nation à sa propre culture, la liberté de créer et choisir nos propres

w rękach innych swoje środki przedstawiania, stanie się społeczeństwem zniewolonym. Znamy przecież płodność kina amerykańskiego czasów Griffitha, w dalszym ciągu będziemy odkrywać i lubić te obrazy. Mówię o Ameryce dlatego, że ją kocham. Ale również dlatego, że ją znam, chcę mówić prawdę. Chcemy, aby również dzieła następców Wajdy, Felliniego, Godarda i wielu innych mogły powstawać i być oglądane. Nie chodzi o przeciwstawianie jednych kultur drugim, kultury Europy – kulturom Nowego Świata. Chodzi po prostu o zachowanie uniwersalnych cech kultury i kultur w obliczu sił ekonomii. Tak aby każdy kraj, niezależnie od tego, jakimi dysponuje środkami, mógł uczestniczyć w dziele tworzenia, rozpowszechniania dialogu, idei i formy.

Wypowiadając te słowa mówię oczywiście do Europy. Ale myślę również o krajach Południa, których los jest nierozzerwalnie związany z ich kulturą. Z tego też względu Francja, i mam nadzieję również cała Europa, bronić będą w obecnych negocjacjach międzynarodowych klauzuli wyjątkowości kulturalnej, tej zasady, która została przyjęta przez Stany Zjednoczone na wniosek Kanady. Ta klauzula spowoduje, że kino i środki audiowizualne zostaną wykluczone ze sfery porozumień gospodarczych. Tak jak ma to miejsce na przykład w przypadku ochrony zdrowia. Wszelkie inne postanowienia byłyby zresztą sprzeczne z Traktatem z Maastricht, który w swoim artykule 128 określa odpowiedzialność Wspólnoty w „rozkwicie kultur państw członkowskich i wsparciu twórczości artystycznej i literackiej również poprzez środki audiowizualne”. Każde inne stanowisko

images. La société qui laissera entre les mains des autres ses moyens de présentation, deviendra une société captivée. Nous connaissons pourtant la fertilité du cinéma américain du temps de Griffith, et nous allons continuer de découvrir et d'aimer ces images. Je parle de l'Amérique parce que je l'aime. Et aussi parce que je la connais, je veux dire la vérité. Nous voudrions aussi que les oeuvres des successeurs de Wajda, Fellini, Godard et beaucoup d'autres puissent naître et être regardés. Il ne s'agit pas de dresser les uns contre les autres, la culture européenne – aux cultures du Nouveau Monde. Il s'agit simplement de garder les traits universels de la culture et les cultures face aux forces d'économie. De cette façon que chaque pays, indépendamment des moyens dont il dispose, puisse participer à l'oeuvre de création, de popularisation du dialogue d'idée et de forme.

Et disons le, je parle bien sûr pour l'Europe. Mais je pense également aux pays du Sud dont le destin est inséparablement lié à leur culture. Dans cet aspect, la France, et j'espère aussi toute l'Europe défendront dans les actuelles négociations internationales la clause du caractère exceptionnel de la culture, ce principe qui était accepté par les Etats Unis à la demande du Canada. Cette clause causera que le cinéma et l'audiovisuel seront exclus de la sphère des échanges commerciaux, comme cela a lieu par exemple dans le cas de la protection de la santé. Toutes autres résolutions seraient d'ailleurs contradictoires au Traité de Maastricht qui dans son article 128 définit la responsabilité de la communauté dans, je cite: »l'épanouissement des cultures des pays-membres et dans l'appui de la création artistique et littéraire aussi par l'audiovisuel«. Toute autre position ménerait 5 la de-

doprowadziłoby do rozpadu mechanizmów wsparcia naszej twórczości. Myślę tu w szczególności o programach związanych z „EUREKA – środki audiowizualne”, które określają to, co powinniśmy wspólnie realizować.

Szanowni Państwo, być może mówiłem zbyt długo o tym zagadnieniu, ale proszę mi wierzyć, zbyt często pomija się tę kwestię milczeniem. I w wieku, który wkrótce się rozpocznie, można już zacząć określać tego konsekwencje. A ponadto, w imię ducha oporu, ducha europejskiego, którego symbolem jest ta uroczystość, odwołując się tu do kierownictw naszych państw: „Nie można zbudować Europy bez obrazów Europy. Nie można zbudować Europy bez świadomości europejskiej”. Naukowcy, artyści muszą nawiązać do tradycji Średniowiecza, kiedy wszyscy byli Europejczykami, tak jak później czuli to filozofowie Oświecenia. Ale staną się nimi tylko wtedy, jeżeli nasze państwa będą ich popierać. Kino polskie od trzydziestu lat charakteryzowało się wspaniałym bogactwem. Czy ma ono zniknąć w imię tej wolności, którą tak drogo opłaciliście?

Pokazaliście nam, polscy przyjaciele, kilka lat temu, a inni na Bliskim Wschodzie pokazali nam również kilka dni temu, że to, co wydaje się nieprawdopodobne, nie zawsze jest tylko niemożliwe – zebranie, zgromadzenie Europy, całej Europy, wokół tych podstawowych zasad, na tej długiej drodze, która nas dzieli od celu. Przykład Polski i Gdańska pomoże nam w stawieniu oporu siłom rezygnacji. Musimy zawsze działać.

Magnificencjo! Wysoki Senacie!

Udział w spotkaniu jest w równej mierze zaszczytem dla Prezydenta Niemiec i Prezydenta Francji. Organizując ich spotkanie w Gdańsku, dokonaliście

struction des mécanismes d'appui de notre création. Je pense en particulier aux programmes liés à «EUREKA – l'audiovisuel» qui précisent ce que nous devrions réaliser ensemble.

Mesdames et messieurs, j'avais peut-être trop longtemps parlé de ce problème, mais, croyez-moi, trop souvent on passe ce problème sous silence. Et dans le siècle qui va bientôt commencer, on peut déjà commencer à mesurer ses conséquences. En plus, au nom de l'esprit de la résistance, de l'esprit européen que symbolise cette cérémonie, je m'adresse aux responsables de nos pays: «On ne construira pas l'Europe, sans images de l'Europe. On ne construira pas l'Europe sans une conscience européenne». Il faut que les scientifiques, les artistes renouent avec la tradition du Moyen Age quand tout le monde était Européen comme plus tard c'était le cas des philosophes des Lumières. Mais ils le deviendront seulement si nos Etats les soutiennent. Le cinéma polonais depuis trente ans caractérisait une exceptionnelle richesse. Est-ce qu'il doit disparaître au nom de cette liberté que vous avez payé si cher?

Vous nous avez montré, amis polonais, il y a quelques années, et d'autres au Proche Orient nous ont montré aussi il y a quelques jours, que ce qui nous semblait invraisemblable n'est jamais impossible - le rassemblement de toute l'Europe autour de ces valeurs fondamentales sur ce long chemin qui nous sépare du but. L'exemple de Gdansk, de la Pologne nous aidera à résister aux forces de renoncement. Nous devons agir toujours.

Monsieur le Recteur Magnifique!
Messieurs les membres du Senat!

Le fait d'avoir honoré d'une même distinction, le Président de l'Allemagne et le Président de la France, en organisant leur rencontre à Gdansk, est un acte de

wyznania wiary o wymiarze europejskim. Jest to właściwe miejsce, w którym trzeba wystosować ten apel. Dziękuję wam za to.

foi aux dimensions européennes. C'est le juste lieu où il faut lancer cet appel. Je vous en remercie.

Źródło: Ośrodek Informacji i Promocji Uniwersytetu Gdańskiego.

Source: Centre de l'Information et de la Promotion de l'Université de Gdansk.

PRZEMÓWIENIE PREZYDENTA REPUBLIKI FEDERALNEJ
NIEMIEC RICHARDA VON WEIZSÄCKERA Z OKAZJI NADANIA
DOKTORATU *HONORIS CAUSA* UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO

Gdańsk, 21 września 1993 r.

ANSPRACHE VON BUNDESPRÄSIDENT RICHARD
VON WEIZSÄCKER BEI DER VERLEIHUNG
DER EHRENDOKTORWÜRDE DURCH DIE UNIVERSITÄT DANZIG

Danzig, 21. September 1993

Przekład

I

Na wstępie pragnę serdecznie podziękować za zaszczyt nadania mi przez Uniwersytet Gdański doktoratu *honoris causa*. Jestem wzruszony duchową światłością słów laudatora.

Nie tylko jako Prezydent Republiki Federalnej Niemiec, ale również jako przedstawiciel mojego pokolenia zdaję sobie sprawę zarówno ze znaczenia tej dzisiejszej uroczystości jak i z symboliki tego spotkania z Prezydentem Republiki Francuskiej i Prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej. W dziejach naszego świata bardzo wiele jest nieszczęścia, głupoty i ponawiającego się regresu. Ale obok tego są również przejawy postępu, które naprawdę napawają otuchą. Kto 50 lat temu śmiałyby pomyśleć,

I

Erlauben Sie mir zu Beginn, Ihnen von Herzen zu danken für die Ehre, die Ihre Universität mir mit der Verleihung dieser Ehrendoktorwürde erweist. Die geistige Klarheit in den Worten des Laudators hat mich bewegt.

Nicht nur als Präsident der Bundesrepublik Deutschland, sondern auch als Vertreter meiner Generation bin ich mir der Bedeutung dieser Feier ebenso bewußt wie der Symbolik dieses Treffens mit dem Präsidenten der Französischen Republik und dem Präsidenten Ihres Landes. Es gibt übergenug Unglück und Unvernunft und immer wieder Rückschritte im Verlauf der Geschichte unserer Welt. Aber daneben stehen wahrhaft ermutigende Fortschritte. Wer hätte vor 50 Jahren zu denken gewagt,

że tutaj w Gdańsku, gdzie niszczycielska druga wojna światowa wzięła swój zgubny początek, głowy państw francuskiego i niemieckiego będą równocześnie przyjmować wysokie wyróżnienie z polskich rąk?

Jesteśmy gośćmi Uniwersytetu, który przede wszystkim zwrócony jest ku młodemu pokoleniu. Pozwalam sobie wobec tego wypowiedzieć kilka myśli szczególnie pod adresem młodzieży.

II

Polacy, Francuzi i Niemcy żyją w sercu naszego kontynentu. Centralne położenie naszych krajów w samym środku Europy określało i określa nadal losy naszych trzech narodów. Ciemne rozdziały historii tak samo wywarły piętno na naszym współzyciu jak i wielkie wspólne osiągnięcia.

Wyraźne jest ściśle duchowe powiązanie pomiędzy trzema ideowymi programami: **myśli** Kanta w „Krytyce czystego rozumu” czy w jego dziele „O odwiecznym pokoju”, **czynu** Rewolucji Francuskiej oraz **tworzenia prawa** w Polsce, za sprawą pierwszej wolnościowej Konstytucji w Europie. Są to idee epoki Oświecenia, które przez wieki łączyły ludzi dobrej woli naszych trzech państw. W tej oto żyznej glebie tkwią korzenie naszych fundamentalnych pojęć jakimi są godność człowieka i prawa człowieka.

Nasze trzy narody przyczyniły się do rozwoju cywilizacji europejskiej i były również przez ten rozwój inspirowane. Polska walka o wolność wywierała na przykład wpływ na niemieckich demokratów i liberałów. W roku 1830 odbyły się w Monachium uroczystości na cześć Polski, gdzie śpiewano Marsyliankę. A w święcie narodowym niemieckich demokratów na zamku w Hambach w roku 1832 brali udział zarówno Polacy jak i Francuzi.

daß hier in Danzig, wo der zerstörerische Zweite Weltkrieg seinen unseligen Anfang nahm, heute das französische und das deutsche Staatsoberhaupt gemeinsam eine hohe Auszeichnung aus polnischer Hand entgegennehmen können?

Wir sind hier Gäste der Universität, die sich vor allem der Jugend zuwendet. Es sei mir daher erlaubt, meine Gedanken heute insbesondere an die junge Generation zu richten.

II

Polen, Franzosen und Deutsche leben im Herzen unseres Kontinents. Die zentrale Lage unserer Länder mitten in Europa bestimmte und bestimmt noch immer das Schicksal unserer drei Nationen. Dunkle Kapitel haben dieses Zusammenleben ebenso geprägt wie große gemeinsame Leistungen.

Ein enger geistiger Zusammenhang ist unverkennbar zwischen dreierlei, den **Gedanken** Kants in der Kritik der reinen Vernunft oder seiner Schrift zum ewigen Frieden, der **Tat** der französischen Revolution und der **Rechtsetzung** in Polen mit ihrer freiheitlichen Verfassung, der ersten in Europa. Es sind die Gedanken der Aufklärung, die die Menschen guten Willens unserer drei Staaten über die Jahrhunderte verbunden haben. In diesem Nährboden haben unsere zentralen Begriffe der Menschenwürde und Menschenrechte ihre Wurzeln.

Unsere drei Nationen haben zur europäischen Zivilisation beigetragen und sich wiederum davon inspirieren lassen. Der polnische Freiheitskampf zum Beispiel beseelte deutsche Demokraten und Liberale. 1830 traf man sich zu Polenfeiern in München und sang die Marseillaise. Beim Nationalfest der deutschen Demokraten auf dem Hambacher Schloß im Jahre 1832 nahmen Polen und Franzosen teil.

Do wspólnej historii należą jednak również obie wojny światowe obecnego stulecia, które były w pełnym tego słowa znaczeniu europejskimi wojnami bratobójczymi.

Po zakończeniu drugiej wojny światowej nasze kraje znajdowały się w stanie skrajnego zniszczenia i wykrwawienia. W Europie rozpoczął się okres zimnej wojny. Kontynent był podzielony. Los Polski był naznaczony straszliwymi następstwami haniebnego paktu między Hitlerem a Stalinem. W zachodniej części Europy przed moim pokoleniem powstała wielka szansa wyciągnięcia wniosków z tej katastrofy europejskiej. Narody pojęły, iż chodzi o to, by przyszłość swych krajów kształtować nie przeciwko sobie lecz wspólnie.

François Mitterrand należał do prekursorów nowego myślenia europejskiego. Kluczowym ogniwem rozpoczętego dzieła jedności europejskiej było porozumienie niemiecko-francuskie. Francuzi i Niemcy przez długie okresy wychowywani byli i dorastali w kręgu idei rzekomej odwiecznej wrogości obu narodów. Na przekór jednak wszelkim ranom i cierpieniom ludzie po obu stronach Renu odkryli zbieżne interesy jak i swe wspólne duchowe korzenie. Zbliżyli się do siebie. Nauczyli się doceniać wartości partnera oraz poważnie traktować i szanować jego stanowisko nawet wtedy, kiedy nie podziela się tego stanowiska w pełni.

Nastąpiły przemiany o prawdziwie historycznym wymiarze. Niemcy i Francuzi gotowi są ustąpić pierwszeństwa wspólnym nadrzędnym interesom Europy. Nie następuje to jednak z obliczalnością jakiegoś prawa przyrody. Często występują irytacje, tarcia a nawet porażki, jak to mogliśmy zaobser-

Zu der gemeinsamen Geschichte gehören aber auch die beiden Weltkriege dieses Jahrhunderts, die im wahrsten Sinne des Wortes europäische Bruderkriege waren.

Nach dem Ende des Zweiten Weltkrieges lagen unsere Länder zerstört und ausgeblutet am Boden. In Europa begann der Kalte Krieg. Der Kontinent war geteilt. Das Schicksal Polens war durch die schrecklichen Folgen des ruchlosen Hitler-Stalin-Paktes geprägt. In der westlichen Hälfte Europas bot sich meiner Generation die große Chance. Konsequenzen aus der europäischen Katastrophe zu ziehen. Die Völker hatten begriffen, daß es darum ging, die Zukunft ihrer Länder nicht mehr gegeneinander, sondern miteinander zu gestalten.

François Mitterrand gehörte zu den ersten Vorkämpfern des neuen europäischen Gedankens. Das Kernstück des beginnenden europäischen Einigungswerkes war die deutsch-französische Verständigung. Franzosen und Deutsche waren allzu lange mit der Idee einer angeblichen Erbfeindschaft beider Völker erzogen worden und aufgewachsen. Über alle Wunden und Leiden hinweg entdeckten die Menschen zu beiden Seiten des Rheins ihre übereinstimmenden Interessen wie auch ihre gemeinsamen geistigen Wurzeln. Sie sind einander nähergekommen. Sie haben gelernt, die Werte des anderen zu verstehen, den Standpunkt der anderen ernst zu nehmen und zu respektieren, auch dann, wenn man ihn nicht ganz teilen kann.

Ein Wandel von historischem Ausmaß hat sich vollzogen. Deutsche und Franzosen sind bereit, den ihnen gemeinsam übergeordneten Interessen Europas Vorrang einzuräumen. Dies erfolgt nicht mit der Berechenbarkeit eines Naturgesetzes. Immer wieder gibt es Irritationen, Friktionen und auch Rück-

wować w ostatnich tygodniach i miesiącach. Rien n'est jamais acquis – a mimo wszystko: podstawowymi wartościami stałymi w stosunkach między Niemcami i Francją pozostają wzajemne zaufanie i wzajemna sympatia. W takim właśnie duchu pragniemy również ułożyć nasze stosunki z Polską. Polska jest krajem rdzennie europejskim, tak samo jak Francja i Niemcy. Bez Polski nie byłibyśmy prawdziwymi Europejczykami.

III

Do historycznie utrwalonych wartości Europy należy dążenie narodu polskiego do wolności. Dążenie to poprzez wieki wciąż torowało sobie drogę i przetrwało wszelkie próby stłumienia. Postawie tej nasze narody zawdzięczają wielki wkład do pokojowej rewolucji roku 1989. Tutaj w Gdańsku stała kulebka „Solidarności”, tutaj wzięło swój początek to, co później uwieńczone zostało historycznym przełomem.

Pańskie nazwisko, Panie Prezydencie Wałęsa, po wsze czasy związane pozostanie z tym historycznym osiągnięciem. Nas Niemców ta europejska rewolucja na Wschodzie obdarzyła wolnością i stworzyła podstawy do odzyskania państwowej jedności. Nasze zjednoczenie nie jest wynikiem samodzielnego narodowego działania, lecz częścią dokonującego się procesu europejskiego.

IV

Uwolnieni od starych przymusów Polacy i Niemcy mogli doprowadzić otwarte dotychczas kwestie w obustronnych stosunkach do ostatecznego uregulowania. Uczyniliśmy to w ramach zespołu niemiecko-polskich układów, które w roku 1992 weszły w życie.

Ogromnie wiele pozostaje jeszcze do zrobienia! Rany, jakie nasze narody sobie

schläge, wie wir in den zurückliegenden Wochen und Monaten gesehen haben. Rien n'est jamais acquis – und gleichwol: Die Grundkonstanten, die heute das Verhältnis zwischen Deutschland und Frankreich bestimmen, sind gegenseitiges Vertrauen und wechselseitige Zuneigung. Mit einem solchen Geist wollen wir auch unser Verhältnis zu Polen erfüllen. Polen ist europäisches Herzland wie Frankreich und Deutschland. Ohne Polen wären wir keine wahren Europäer.

III

Zu den geschichtlichen Konstanten Europas gehört der Freiheitswille des polnischen Volkes. Er hat sich in Jahrhunderten immer wieder Bahn gebrochen und alle Versuche der Unterdrückung überdauert. Ihm verdanken unsere Völker den zentralen Beitrag zur friedlichen Revolution des Jahres 1989. Hier in Danzig stand die Wiege der „Solidarność”, hier nahm seinen Anfang, was später in einem historischen Umbruch vollendet wurde.

Ihr Name, Herr Präsident Walesa, ist für alle Zeiten mit dieser historischen Leistung verbunden. Uns Deutschen hat die europäische Revolution im Osten die Freiheit gebracht und die Grundlage für die Wiedererlangung der staatlichen Einheit gelegt. Unsere Einheit war nicht das Ergebnis eines nationalen Alleinganges, sondern Teil eines europäischen Prozesses.

IV

Von alten Zwängen befreit, konnten Polen und Deutsche die noch offenen Fragen in ihrem beiderseitigen Verhältnis einer endgültigen Lösung zuführen. Dies haben wir im deutsch-polnischen Vertragswerk geschaffen, das im Jahre 1992 in Kraft trat.

Unendlich vieles bleibt noch zu tun! Die Wunden, die unsere Völker einander

zadały, goją się powoli. Uprzedzenia i stereotypy powstałe w trakcie procesów historycznych nie znikają poprzez złożenie kilku podpisów. Porozumienia nie możemy zadekretować. Musi ono dojrzewać w sercach i umysłach ludzi i tam będzie dojrzewało.

Wraz z przemianami w Europie wyłoniły się jednak również tendencje konfliktogenne. Po zniknięciu zagrożenia radzieckiego powracają stare demony. Nacjonalizm, który uważaliśmy za już przewyciężony, w wielu miejscach podnosi głowę. Należy teraz uczyć się tolerancji i prawo do samostanowienia realizować w sposób znośny zarówno dla mniejszości jak i sąsiadów. Podczas gdy jeszcze kilka lat temu wizja Europy była na Zachodzie siłą napędową dla jedności europejskiej, a na Wschodzie ideą uskrzydającą uwalnianie się spod jarzma komunistycznego, to dzisiaj wsteczne siły polityczne w naszych krajach próbują ludziom wmówić, że zranienie się naszego kontynentu zagraża narodowej tożsamości.

Każdy naród jak najśluszniej przywiązany jest do swojej tradycji i odrębności. Ta tożsamość jednak nie zaginie, lecz będzie mogła być chroniona tylko wtedy, jeżeli naprawdę staniemy się Europejczykami. W tym duchu musimy z realizmem i otwartością odnieść się do podstawowych wyzwań naszych czasów. Potrzebujemy nowego działania i nowego myślenia. Francuzi, Polacy i Niemcy muszą się nauczyć działać nie bilateralnie lub ponad głowami strony trzeciej, lecz na zasadzie trójstronnego uzgadniania i działania. Na to w historii prawie nie mamy przykładów. Nawet jeżeli aktualnie nie stoimy w obliczu dostrzegalnego wspólnego wroga zewnętrznego, to i tak łączy nas konieczność ochrony bezpieczeństwa. Do tego

zugesügt haben, heilen nur langsam. Die Vorurteile und Stereotypen, die sich im Laufe historischer Prozesse herausgebildet haben, verschwinden nicht durch ein paar Unterschriften. Wir können Verständigung nicht verordnen. Sie muß in den Herzen und Köpfen der Menschen wachsen, und dort wird sie wachsen.

Die Umwälzungen in Europa haben aber auch widersprüchliche Tendenzen mit sich gebracht. Mit dem Wegfall der sowjetischen Bedrohung kehren alte Dämonen zurück. Der Nationalismus, den wir bereits überwunden glaubten, hebt an vielen Orten sein Haupt. Es gilt, Toleranz zu lernen und das Recht auf Selbstbestimmung in einem für Minderheiten und Nachbarn erträglichen Sinne auszuüben. Während vor wenigen Jahren die Vision Europa im Westen eine Triebfeder für die europäische Einigung war und im Osten eine Idee, die das Abschütteln des kommunistischen Joches beflügelte, versuchen heute nach rückwärts gewandte politische Kräfte in unseren Ländern glauben zu machen, die jeweilige nationale Identität sei durch das Zusammenwachsen unseres Kontinents gefährdet.

Mit gutem Grund und Recht hängt jedes Volk an seiner Überlieferung und Eigenart. Doch diese Identität wird nicht verloren gehen, sondern nur dann geschützt werden können, wenn wir wirklich Europäer geworden sind. Dazu müssen wir den zentralen Herausforderungen unserer heutigen Zeit mit Realismus und Offenheit ins Auge sehen. Wir brauchen neues Handeln und neues Denken. Franzosen, Polen und Deutsche müssen lernen, nicht bilateral, nicht über die Köpfe von Dritten hinweg, sondern sich zu dritt abzustimmen und zu handeln. Dafür gibt es kaum historische Beispiele. Auch wenn wir keinem heute erkennbaren gemeinsamen äußeren Feind gegenüberstehen, so verbindet uns doch der notwendige Schutz der Sicher

dochodzą zagrożenia zupełnie innego typu: transgraniczne zniszczenie środowiska zagraża naszym życiowym podwalinom; europejską kulturę i sposób życia podważają nie tylko nasze skłonności hedonistyczne; coraz trudniej jest zachować i stworzyć nowe miejsca pracy; wydajność naszego rolnictwa to tylko jedna strona poważnego problemu, obejmującego także utrzymanie naszych krajobrazów i żywotności naszych prowincji. Zadaniom tym żaden naród nie jest w stanie dzisiaj samodzielnie sprostać.

Największy polski poeta, Adam Mickiewicz, już ponad 150 lat temu w Dreźnie proroczo stwierdził: „Położenie Europy jest tego rodzaju, że odtąd staje się niepodobieństwem, aby jakiś lud kroczył w odosobnieniu na drodze postępu”. Niech to nasze dzisiejsze spotkanie tutaj w Gdańsku będzie symbolem tego, że ku wspólnej europejskiej przyszłości pragniemy kroczyć razem.

Jeżeli Francja, Polska i Niemcy działać będą solidarnie, to Europa pozostanie panią własnego losu. W tym duchu pozdrawiam gościnną Polskę, a tutaj na uniwersytecie szczególnie jej młode pokolenie.

heit. Hinzu kommen Bedrohungen ganz anderer Art: die Zerstörung der Umwelt gefährdet grenzüberschreitend unser aller Lebensgrundlage; die europäische Kultur und Lebensweise werden nicht nur von unserem Hang zum Hedonismus in Frage gestellt; immer schwieriger gestaltet es sich, Arbeitsplätze zu erhalten und zu schaffen; Wirtschaftlichkeit unserer Landwirtschaft ist nur die eine Seite eines ernsten Problems, das auch den Erhalt unserer Landschaften und Lebensfähigkeit der Provinzen umfaßt. Aufgaben wie diese kann heute kein Volk mehr allein lösen.

Ihr größter Dichter, Adam Mickiewicz, hat schon vor über 150 Jahren in Dresden prophetisch festgestellt: „Europas Lage ist dergestalt, daß der Alleingang eines Volkes, welchen Volkes auch immer, auf dem Wege des Fortschritts von jetzt an unmöglich wird”. Möge unser Treffen heute, hier in Danzig, als Sinnbild dafür dienen, daß wir diesen Weg in die gemeinsame europäische Zukunft gemeinsam beschreiten wollen.

Wenn Frankreich, Polen und Deutschland zusammenstehen, wird Europa Herr seines Schicksals bleiben. In diesem Geiste grüße ich unser polnisches Gastland und hier an der Universität besonders seine junge Generation.

Quelle: Archiv des Präsidentamtes der RP.